
STUDIA IURIS

JOGTUDOMÁNYI TANULMÁNYOK / JOURNAL OF LEGAL STUDIES

2024. I. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A folyóirat a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának a közleménye. A szerkesztőség célja, hogy fiatal kutatók számára színvonalas tanulmányaik megjelentetése céljából méltó fórumot biztosítson.

A folyóirat közlésre befogad tanulmányokat hazai és külföldi szerzőktől – magyar, angol és német nyelven. A tudományos tanulmányok mellett kritikus, önálló véleményeket is tartalmazó könyvismertetések és beszámolók is helyet kapnak a lapban.

A beérkezett tanulmányokat két bíráló lektorálja szakmailag. Az idegen nyelvű tanulmányokat anyanyelvi lektor is javítja, nyelvtani és stilisztikai szempontból.

A folyóirat online verziója szabadon letölthető (open access).

ALAPÍTÓ TAGOK

BODZÁSI BALÁZS, JAKAB ÉVA, TÓTH J. ZOLTÁN, TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ

FŐSZERKESZTŐ

JAKAB ÉVA ÉS BODZÁSI BALÁZS

OLVASÓSZERKESZTŐ

GIOVANNINI MÁTÉ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI

BOÓC ÁDÁM (KRE), FINKENAUER, THOMAS (TÜBINGEN), GAGLIARDI, LORENZO (MILANO), JAKAB ANDRÁS DSc (SALZBURG), SZABÓ MARCEL (PPKE), MARTENS, SEBASTIAN (PASSAU), THÜR, GERHARD (AKADÉMIKUS, BÉCS), PAPP TEKLA (NKE), TÓTH J. ZOLTÁN (KRE), VERESS EMŐD DSc (KOLOZSVÁR)

Kiadó: Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Székhely: 1042 Budapest, Viola utca 2-4

Felelős Kiadó: TÓTH J. ZOLTÁN

Korrektor: KOHUTH-GALLA ÁGNES

A tipográfia és a nyomdai előkészítés CSERNÁK KRISZTINA (L'Harmattan) munkája

Nyomdai kivitelezés: Prime Rate Zrt., felelős vezető: TOMCSÁNYI PÉTER

Honlap: <https://ajk.kre.hu/index.php/jdi-kezdolap.html>

E-mail: doktori.ajk@kre.hu

ISSN 3057-9058 (Print)

ISSN 3057-9392 (Online)

URL: KRE ÁJK - Studia Iuris

<https://ajk.kre.hu/index.php/kiadvanyok/studia-iuris.html>

A SÉRTETT JOGÁLLÁSA A SZLOVÁK BÜNTETŐ PERRENDTARTÁSBAN

KOVÁCSNÉ MOLNÁR ANNA¹

ABSTRACT ■ In the course of my research, I examined the legal provisions concerning victims in the Slovak Republic. I paid special attention to the legislation of the European Union and how it affected the legal status of the victim. I examined whether the provisions regarding victims of crimes were considered during the legislative process, and how the notion 'victim' is interpreted. My study mostly contains legal interpretation, but I also rely on court practice that relates the legal status of the victim. In the future, the related explanation will form part of a separate study.

ABSZTRAKT ■ Tanulmányom során a Szlovák Köztársaság sértettjére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket vizsgáltam. Fontos jelentőséget tulajdonítottam az Európai Unió jogalkotásának és annak, hogy az hogyan hatott a sértett jogállására. Arra voltam kíváncsi, hogy a jogalkotási eljárás során követték-e a bűncselekmények áldozataira vonatkozó rendelkezéseket, és az áldozat elnevezést azonosnak tekintik-e a sértett megnevezéssel. A tanulmányom többnyire jogszabályi értelmezést tartalmaz, de említést teszek benne a sértetti jogállást igazoló bírósági gyakorlatról is. A későbbiek során ennek kifejtése egy külön tanulmány részét fogja képezni.

KULCSSZAVAK: sértett, áldozat, jogszabály, jog, irányelv, unió, tanács, határozat, segítség, véd, nyújt

1. BEVEZETÉS

A mai rohanó, felgyorsult világ társadalmában, nincs olyan személy, akiről azt mondhatnánk, hogy ne válhatna bűncselekmény sértettjévé. Vannak, akiknek nagyobb, amíg másoknak kisebb esélyük van rá. A jelenlegi társadalmi helyzet megköveteli a bűncselekmények sértettjeinek a jogainak következetes szabályozását és részükre egyéni segítség nyújtását. A bűncselekmények sértettjeinek jogai és a nekik nyújtott segítség a társadalmi fejlődés egyes szakaszaiban vitatott téma.

¹ PhD hallgató, Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

A jelen kor felfogása szerint gondoskodni kell a sértettek jogainak biztosításáról, és az őket ért kár megtérítéséről. Figyelembe véve azt, hogy a sértettek gyakran nem tudják, milyen jogaik vannak, és ki tud számukra segítséget nyújtani, nagyon fontos, hogy a bűncselekmények sértettjei számára nyújtott segítség jogi szabályozása kellőképpen és minőségileg legyen kidolgozva, ugyanakkor a gyakorlatban is megfelelően legyen alkalmazva. Ebből adódóan az Európai Unió fokozott figyelmet fordít a sértettek jogainak érvényesítésére.

Az Európai Unió minden tagállamának kötelessége, hogy biztosítsa polgárai számára a megfelelő védelmet az áldozattá válással szemben, nemcsak utólagosan szankció formájában, hanem mindenekelőtt megelőző fellépéssel is. Ebből a célból az európai politikák területén több jogalkotási aktust fogadtak el. Az áldozatok jogait uniós szinten szabályozó legfontosabb jogalkotási aktusok közé tartozik az Európai Parlament és Tanács 2012/29/EU irányelve², amely minimumszabályokat állapít meg a bűncselekmények áldozatainak jogai, támogatása és védelme terén, és amely a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat³ helyébe lépett. Az Irányelv preambuluma meghatározza a tagállamok számára az elérni kívánt célokat. A szabadság, biztonság és jogérvényesítés megvalósításához és fenntartásához szükséges elvárások sarokkövének tekinti a tagállamok polgári és büntetőügyeiben hozott bírósági határozatok kölcsönös elismerését, továbbá az áldozatok védelmének érdekében a minimumszabályok megállapítását. Amíg a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat kifejezetten sértettekről beszél, addig a kerethatározatot felváltó irányelv már áldozatot említ. Mindkettő szabályozás célja, hogy a tagállamok biztosítsák a büntetőeljárás során a sértettek számára az uniós elvárásokat, amelyek az alábbiak: a sértett aktív szerepének biztosítása az eljárás során, felmérve a sértett erre vonatkozó igényét. Meghatározzák a sértett részére az őt érintő kérdésekben mindenre kiterjedő tájékoztatás nyújtását, az erőszakos bűncselekmények áldozatai részére annak biztosítását, hogy megfelelő orvosi ellátást kapjanak. A jogi szabályozás szükség esetén biztosítja tolmács igénybevételét, és jogi segítségnyújtás lehetőségét. Kiemelt szerepet biztosít a személyes adatok védelmének. Lehetőséget biztosít az eljárás közvetítő segítségével történő lezárására. Rendelkezik a büntetőeljárást megelőző segítségnyújtásról, a büntetőeljárás során kíméletes bánásmód biztosításáról, a hátrányos megkülönböztetés tilalmának betartásával. Az eljárás során megköveteli a tisztességes bánásmód betartását. Az uniós államok jogalkotásában további jelentős

² Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.

³ A Tanács 2001/220/IB Kerethatározata (2001. március 15.) a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról.

szerepet tölt be az erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártalanításáról szóló európai egyezmény, a Tanács 2004/80/EK irányelve,⁴ mely lehetővé teszi a bűncselekmények áldozatai részére, hogy a bűncselekmény során őket ért károk enyhítésre kerüljenek, függetlenül attól, hogy a bűncselekmény elkövetésére az Európai Közösség melyik tagállamában került sor. Az Irányelv egy olyan együttműködési rendszert dolgozott ki a tagállamok között, amelynek segítségével a határon átnyúló bűncselekmények áldozatainak kárenyhítése egyszerűbbé válik, és amely a tagállamokban szándékosan elkövetett bűncselekmények áldozatainak kárenyhítésével kapcsolatos tagállami szabályozásokon alapul.⁵

Az Unió tagállamai közül a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2005. május 24-én fogadta el a büntető perrendtartásról szóló 301/2005. számú törvényét⁶, amely több kötelező jogi aktus beiktatására jött létre. Köztük a Tanács 2001/220/IB kerethatározata, 2002/465/IB kerethatározata⁷ kerültek beiktatásra. A perrendtartás azóta több módosításon ment keresztül az uniós elvárásoknak megfelelően, így beiktatásra került a Tanács 2006/960/IB kerethatározata⁸, 2008/675/IB kerethatározata⁹, 2009/948/IB kerethatározata¹⁰, az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve¹¹, 2011/93/EU irányelve¹², 2010/64/EU irány-

⁴ A Tanács 2004/80/EK irányelve (2004. április 29.) a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről.

⁵ Ibid.

⁶ Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, 301 ZÁKON z 24. mája 2005.

⁷ A Tanács 2002/465/IB kerethatározata (2002. június 13.) a közös nyomozócsoportokról (HL L 162., 2002. 06. 20.).

⁸ A Tanács 2006/960/IB kerethatározata (2006. december 18.) az Európai Unió tagállamai bűnüldöző hatóságai közötti információ- és bűnüldözési operatív információcseré egyszerűsítéséről (HL L 386., 2006. december 29.).

⁹ A Tanács 2008/675/IB kerethatározata (2008. július 24.) az Európai Unió tagállamaiban hozott ítéleteknek az új büntetőeljárásokban történő figyelembevételéről (HL L 220., 2008. augusztus 15.).

¹⁰ A Tanács 2009/948/IB kerethatározata (2009. november 30.) a büntetőügyekben a joghatóság gyakorlása során bekövetkező ütközések megelőzéséről és azok rendezéséről (HL L 328., 2009. 12. 15.).

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene, valamint az emberkereskedelem áldozatainak védelméről, amely a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat helyébe lép (HL L 101., 2011. április 15.).

¹² Az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU irányelve (2011. december 13.) a gyermekek szexuális zaklatása és szexuális kizsákmányolása, valamint a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, amely a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat helyébe lép (HL L 335., 2011. december 17.).

elve¹³, 2012/13/EU irányelve¹⁴, 2012/29/EU irányelve¹⁵, 2011/99/EU irányelve¹⁶, 2014/42/EU irányelve¹⁷, 2013/48/EU irányelve¹⁸, 2014/41/EU irányelve¹⁹, (EU) 2016/343 irányelve²⁰, (EU) 2016/800 irányelve²¹, (EU) 2016/1919 irányelve²², (EU) 2017/541 irányelve²³, (EU) 2018/1673 irányelve²⁴, és az (EU) 2019/713 irányelve²⁵ is. A Büntető perrendtartás tartalmazza a sértettre vonatkozó rendelkezéseket, de az uniós szabályozásnak megfelelően megalkották az áldozatok jogainak, védelmének, kártalanításának szabályozására a bűncselekmények áldozatairól

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelve (2010. október 20.) a tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról a büntetőeljárásokban (HL L 280., 2010. október 26.).

¹⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2012/13/EU irányelve (2012. május 22.) a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról (HL L 142., 2012. 06. 01.).

¹⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 2012. október 25-i 2012/29/EU irányelve, amely minimum-szabályokat állapít meg a bűncselekmények áldozatainak jogai, támogatása és védelme terén, és amely a 2001/220 tanácsi kerethatározat helyébe lép (HL EU L 315., 2012. november 14.).

¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/99/EU irányelve (2011. december 13.) az európai védelmi határozatról (HL L 338., 2011. december 21.).

¹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve (2014. április 3.) az Európai Unión belüli bűncselekményekből származó pénzeszközök és bevételek lefoglalásáról és elkobzásáról (HL L 127., 2014. április 29.).

¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2013/48/EU irányelve (2013. október 22.) a büntetőeljárásokban és az európai elfogatóparancsra vonatkozó eljárásokban az ügyvédhez való hozzáférés jogáról, valamint a harmadik személy tájékoztatásának jogáról a személyes adatok megvonását követően a személyes szabadságtól való megfosztást követően harmadik felekkel és konzuli hatóságokkal való kommunikációra (HL L 294., 2013. november 6.).

¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/41/EU irányelve (2014. április 3.) a büntetőügyekben kiadott európai nyomozási parancsról (HL L 130., 2014. 01. 05.).

²⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/343 irányelve (2016. március 9.) az ártatlanság vélelmének és a büntetőeljárásban a bírósági eljárásban való jelenléthez való jog egyes szempontjainak megerősítéséről (HL L 65., 11. o.) /2016/03).

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/800 irányelve (2016. május 11.) a büntetőeljárásban gyanúsított vagy vádlott gyermekekre vonatkozó eljárási garanciákról (HL L 132., 2016. 05. 21.).

²² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/1919 irányelve (2016. október 26.) a büntetőeljárásokban a gyanúsítottaknak és vádlottaknak, valamint az európai elfogatóparancsos eljárásokban a keresett személyeknek nyújtott költségmentességről (HL L 297., 11.4. 2016).

²³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/541 irányelve (2017. március 15.) a terrorizmus elleni küzdelemről, amely a 2002/475/IB tanácsi kerethatározat helyébe lép, és módosítja a 2005/671/IB tanácsi határozatot (HL L 88., 2017. március 31.).

²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1673 irányelve (2018. október 23.) a pénzmosás elleni büntetőjogi küzdelemről (HL L 284., 2018. november 12.).

²⁵ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/713 irányelve (2019. április 17.) a nem készpénzes fizetőeszközökkel kapcsolatos csalás, valamint azok hamisítása és megváltoztatása elleni küzdelemről, amely a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat helyébe lép (HL L 123., 2019. május 10.).

és egyes törvények módosításáról szóló 274/2017. számú törvényt²⁶, amely beiktatatta a Tanács 2004/80/EK számú és 2012/29/EU számú irányelveit, és ezzel egyidejűleg bizonyos rendelkezések a Büntető perrendtartásból bekerültek a 274/2017. számú törvénybe.

A kutatásom során alapul vett szlovák irodalom és szlovák jogi normák felhasználása, az alapul vett normaszöveg autentikus fordítása, saját szerzői fordításom, értelmezésem.

2. A SÉRTETT ÉS ÁLDOZAT A SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁGBAN

A szlovák szakirodalomban a sértett fogalmának meghatározása több nézőponton alapul, amíg a bűncselekmények áldozataival, az elkövető és az áldozat közötti kapcsolatokkal, interakciókkal a bűncselekmény előtt, alatt és után külön, interdiszciplináris tudományág a viktimológia foglalkozik.²⁷

A bűncselekménnyel sérelmet szenvedett személy a büntetőeljárás fontos alanya. A büntetőeljárás alanyainak helyzetéről a büntető perrendtartásról szóló 301/2005. számú törvény 10. §-a rendelkezik. A rendelkezés szerint a büntetőeljárás alanya az lehet, aki az eljárás lefolytatására befolyással bír, és akire vonatkozóan a Büntető perrendtartás kötelezettségeket és jogokat állapít meg. A büntetőeljárás sértettje pedig ugyan ezen jogszabály 46. §-a által megfogalmazott személy. A törvény a büntetőeljárás szempontjából sértettnek tekint minden olyan természetes személyt, akit bűncselekmény következtében sérelem, vagyoni kár, nem vagyoni vagy egyéb kár vagy más módon sérelem ért. A személyi sérülés azokat a cselekményeket jelenti, amelyek a sérülést okozták – a zúzódásoktól, horzsolásoktól a súlyosabb sérülésekig. A más módon sérelmeztetett, főként fenyegetésekre vagy személyes jogokba – pl. a magánélethez való jogokba (álhír terjesztése vagy fenyegetés, a személyes szabadság korlátozása) – való beavatkozásra vonatkozik. A büntetőeljárásban a károsult azonos státuszát jogi személyek is betölthetik, abban az esetben, ha azok bűncselekménynek minősültek, pl. okozott vagyoni kár vagy abban az esetben, ha az elkövető a sértett kárára bűncselekmény útján gazdagodott.²⁸

²⁶ Zákon č. 274/2017 Z. z. Zákon o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 274 ZÁKON z 12. októbra 2017.

²⁷ SERGEJ ROMŽA: Viktimologické aspekty. In: SERGEJ ROMŽA a kol. *Alternatívne spôsoby výkonu trestov*. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018. 138.

²⁸ § 46 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok. „(1) Poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody. Poškodený má právo v prípadoch ustanovených týmto zákonom sa vyjadriť, či súhlasí s trestným stíhaním, má právo uplatniť nárok na náhradu škody,

A bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozataira vonatkozó igazságszolgáltatás alapelveiről szóló nyilatkozat²⁹ szerint, a bűncselekmények áldozatai azok a személyek, akik egyénileg vagy kollektíven sérelmet szenvedtek el, beleértve a fizikai vagy pszichés károsodást, érzelmi szenvedést, gazdasági veszteséget vagy súlyos megsértést. Továbbá azok, akiknek alapvető jogait súlyosan megsértették cselekedettel vagy mulasztással, amely sérti a tagállamokban hatályos nemzeti büntetőjogokat, ideértve azokat a törvényeket is, amelyek a hatalommal való visszaélés büntethetőségét megállapítják.³⁰

A Szlovák Köztársaság bűncselekmények áldozatairól szóló törvénye meghatározza az áldozat fogalmát, mely alatt elsődlegesen a bűncselekmény által megsérült személyt érti, másodlagosan pedig azt a személyt, aki egy olyan személlyel élt egy háztartásban, akinek a halálát bűncselekmény okozta.

3. 274/2017. TÖRVÉNY A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDOZATAIRÓL ÉS AZ EGYES TÖRVÉNYEK MÓDOSÍTÁSÁRÓL

A bűncselekmények áldozatairól és egyes törvények módosításáról szóló 274/2017. törvényt 2017. november 15-én fogadta el a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa, és 2018. január 1-jén lépett hatályba. Az eredeti szöveggel 2019. december 31-ig volt hatályban. Hatálybalépését követően több módosításra is sor került. Így az első módosítást a 231/2019. számú törvény hajtotta végre, melynek rendelkezései 2020. 01. 01. – 2021.06. 30. között voltak hatályban. Ezt követően 217/2021. törvénymódosítás hatására, a jogszabályi rendelkezés 2021. 07. 01. – 2023. 03. 31. közötti időszakban volt hatályban. A 49/2023. számú törvénymódosítás 2023. 04. 01. – 2023. 09. 30. közötti időszakban hatályos szövegezését a 192/2023.

robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, nazeráť do spisov a prešľudovať ich, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a na verejnom zasadnutí konanom o odvolaní alebo o dohode o priznaní viny a prijatí trestu, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, má právo záverečnej reči a právo podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom týmto zákonom. Poškodený má právo sa kedykoľvek v priebehu trestného konania informovať o stave trestného konania. Informáciu poskytnie orgán činný v trestnom konaní alebo súd, ktorý vo veci koná; na tento účel sa poškodenému poskytnú potrebné kontaktné údaje. Informácia o stave konania sa neposkytne, ak by poskytnutím takej informácie mohol byť zmarený účel trestného konania.”

²⁹ Az ENSZ Közgyűlése által 1985. november 29-én elfogadott A/RES/40/34 Nyilatkozat az igazságszolgáltatás alapvető elveiről a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatai számára.

³⁰ Egyesült Nemzetek Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala, Nemzetközi Bűnmegelőzési Központ. Igazságszolgáltatás az áldozatoknak (Útmutató a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozataira vonatkozó igazságszolgáltatás alapelveiről szóló nyilatkozat alkalmazásához), 7.

számú törvény módosította, ennek köszönhetően a jogszabály rendelkezései 2023. október 1. napjától hatályosak. Ezzel a törvénnyel a bűncselekmények áldozatainak jogaival és védelmével kapcsolatos európai normák átkerültek a szlovák jogrendbe, és ez a törvény egyben a fent említett irányelvek végrehajtási rendelete is. A törvény olyan fogalmakat is bevezet, mint a „bűncselekmény áldozata”, „különösen kiszolgáltatott áldozat” vagy „családon belüli erőszak”. Ezenfelül az áldozatok jogait szabályozza a már folyamatban lévő büntetőeljárás kapcsán is – különösen a szakmai segítségnyújtáshoz való jogot, ideértve a jogi és pszichológiai segítségnyújtást, a másodlagos és ismételt áldozattá válással szembeni védelemhez való jogot, vagy a kártérítéshez való jogot. Büntetőeljárás esetén az ilyen áldozat tanúként, sértettként vagy bejelentőként jár el, jogait pedig kifejezetten szabályozza a 301/2005. számú Büntető Perrendtartás.³¹ A Szlovák Köztársaság bűncselekmények áldozatairól szóló törvényének elfogadásáig hiányoztak a bűncselekmények áldozatainak védelmére, segítségnyújtására és kártérítésére vonatkozó átfogó jogszabályok. A büntetőeljárás szabályozásán túlmutató bűncselekmények sértettjei különleges ellátásának biztosításának követelményeivel részben a 301/2005. törvény, de különösen az egyéb speciális törvények foglalkoznak.³²

A jogszabályi meghatározás szerint áldozat³³ az a természetes személy, aki vagyoni, nem vagyoni vagy egyéb kár következtében sérelmet szenvedett vagy sérelmet kellett volna szenvednie, vagy akinek törvény által védett jogait vagy személyi szabadságát megsértették vagy fenyegették. A jogszabályi rendelkezés alapján, azt a természetes személyt, aki a bűncselekmény áldozatának érzi magát, áldozatnak kell tekinteni egészen addig, amíg az ellenkezője be nem bizonyul, vagy nem nyilvánvaló, hogy az áldozat helyzetével való visszaélésről van szó – az úgynevezett áldozati státusz vétele.³⁴ Ez főként akkor fordul elő, amikor a bűncselekmény nem történt meg, vagy amikor valaki megpróbál hasznot húzni az áldozat státuszából (pl. kártérítést követel olyan kárért, amelyet nem a bűncse-

³¹ § 46-52 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.

³² JOZEF ZÁHORA: *Zákon o obetiach trestných činov. Komentár*. 2018. Wolters Kluwer SK, s. 11. a 57.

³³ § 2 ods. (1) písm. b) 1. bod zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov.

„(1) Na účely tohto zákona sa rozumie

b) obeťou

1. fyzická osoba, ktorej bolo alebo malo byť trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená nemajetková škoda, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené, či ohrozené jej zákonom chránené práva alebo slobody,

³⁴ § 3 ods. 1 zákona č. 274/2017 Z. z.

(1) Každá osoba, ktorá tvrdí, že je obeťou, sa považuje za obeť, kým sa nepreukáže opak, alebo ak nejde o zjavné zneužitie postavenia obete podľa tohto zákona, a to bez ohľadu na to, či bol páchatel trestného činu zistený, trestne stíhaný alebo odsúdený.”

lekménnyel okozati összefüggésben követtek el). A jogszabály áldozatnak tekinti a bűncselekmény következtében elhunyt hozzátartozóját is. Hozzátartozó alatt a szülőket, gyermekeket, testvéreket, házastársat, örökbefogadott gyermeket, és örökbefogadó szülőt kell érteni, azon személyeket, akik az elhunytal legalább egy éve közös háztartásban éltek, vagy megélhetésük tőle függött. Továbbá áldozatnak kell tekinteni azt a személyt, akit embercsempészet, nemi erőszak, szexuális erőszak, szexuális bántalmazás, közeli személy és bizalmi kapcsolaton alapuló személy bántalmazása vagy önkéntelen eltűnés miatt nem vagyoni kár ért.³⁵

A szlovák jogszabályok megkülönböztetik az úgynevezett „különösen kiszolgáltatott áldozatok” kategóriáját is. Ebbe a kategóriába tartoznak főként a gyermekek, a 75 évnél idősebb személyek, a fogyatékkal élő személyek, a családon belüli erőszak áldozatai, az emberkereskedelem, a terrorizmus bűncselekménye, az emberi méltóság elleni bűncselekmények (pl. nemi erőszak, szexuális bántalmazás), a gyűlöletmotivált bűncselekmények áldozatai, valamint más olyan bűncselekmények áldozatai, amelyek ki vannak téve a másodlagos vagy ismételt áldozattá válás veszélyének (azaz a bűncselekmény következtében bekövetkező további sérelem, pl. az elkövető ismételt fenyegetése, megfélemlítése vagy bűncselekmény elkövetésének folytatása). Ezt a magasabb kockázatot egyéni értékelés alapján határozzák meg, és főként az áldozatnak az elkövetővel való kapcsolatához vagy az elkövetőtől való függéséhez kapcsolódik. A különösen kiszolgáltatott áldozatok státuszukból adódóan további jogokkal és fokozott védelemmel rendelkeznek.³⁶

³⁵ § 2 ods. 1 písm. d) zákona č. 274/2017 Z.z.

„d) obeťou násilného trestného činu fyzická osoba, ktorej bola

1. úmyselným násilným trestným činom spôsobená ujma na zdraví; ak táto osoba v dôsledku tohto činu zomrela (ďalej len „zomretý“), obeťou násilného trestného činu je aj pozostalý manžel po zomretom a pozostalé dieťa po zomretom, a ak ich niet, pozostalý rodič po zomretom a osoba, ktorá žila so zomretým najmenej po dobu jedného roka pred smrťou v spoločnej domácnosti a ktorá sa so zomretým starala o spoločnú domácnosť, alebo osoba, ktorá bola odkázaná výživou na zomretého, ak odsek 3 neustanovuje inak,

2. spôsobená nemajetkovú ujmu trestným činom obchodovania s ľuďmi, znásilnenia, sexuálneho násillia, sexuálneho zneužívania, týrania blízkej osoby a zverenej osoby alebo nedobrovoľného zmiznutia.”

³⁶ § 2 ods. (1) písm. c) zákona č. 274/2017 Z. z.

„§ 2 (1) Na účely tohto zákona sa rozumie

c) obzvlášť zraniteľnou obeťou

1. dieťa; dieťaťom sa rozumie osoba mladšia ako osemnásť rokov, a ak nie je vek osoby známy a existuje dôvod domnievať sa, že je dieťaťom, považuje sa za dieťa, až kým sa nepreukáže opak,

2. osoba staršia ako 75 rokov,

3. osoba so zdravotným postihnutím,

4. obeť trestného činu obchodovania s ľuďmi, trestného činu nedobrovoľného zmiznutia, trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby, trestného činu spáchaného organizovanou skupinou, niektorého z trestných činov proti ľudskej dôstojnosti, niektorého z trestných činov terorizmu alebo trestného činu domáceho násillia,

A különösen veszélyeztetett áldozat státuszának elismerésével a 274/2017. számú törvény egyesíti többek között az ingyenes segítségnyújtáshoz való jogot, a bűncselekmények áldozatainak segítséget nyújtó érintett szervezetek erre szakosodott szakmai segítségét, az áldozat kérésére indokolatlan késedelem nélkül.³⁷

A fenti definíciók alapján megállapítható, hogy a szlovák jogszabályok meghatározzák a sértett és az áldozat fogalmát, valamint a különösen veszélyeztetett áldozat fogalmát. Ezen túlmenően a szlovák bűncselekmények áldozatairól szóló törvény meghatározza az erőszakos bűncselekmény áldozatát és a családon belüli erőszakos bűncselekmény áldozatát.

4. AZ ÁLDOZAT JOGAI A SZLOVÁK KÖZTÁRSASÁGBAN

Az áldozat jogaival a 274/2017. számú törvény második része foglalkozik, a 4–9. § paragrafusokban. A 4. § részletezi az áldozat információhoz való jogát, amely szerint a törvényben meghatározott mértékig joga van az őt érintő ügyekben információt kapni. Az információt számára érthető módon, szóban és írásban is kaphatja. Ugyanezen paragrafus rendelkezik a rendőr információnyújtási kötelességéről, amelyet az első találkozás alkalmával köteles biztosítani a sértett számára, figyelembe véve a sértett életkorát, testi, szellemi és lelki állapotát. Így többek között tájékoztatnia kell az áldozatot a büntetőeljárás menetéről, azon szervezetekről és elérhetőségeikről, akik számára szakmai segítséget tudnak nyújtani, a szükséges egészségügyi ellátásokról, a jogsegély lehetőségéről, az életet vagy egészséget veszélyeztető bűncselekmény vagy jelentős anyagi kár bekövetkezése esetén a védelem nyújtásának feltételeiről, szükség esetén tolmács igénybevételéről, kártérítés lehetőségéről, közvetítői eljárás igénybevételéről, és a büntetőeljárás költségeiről. Az ügyész tájékoztatási kötelezettsége az első találkozás alkalmával azonos a rendőri tájékoztatási kötelezettséggel. A rendőr és az ügyész is, az áldozat kérésére, kötelesek segítséget nyújtani számára azon szervezetekkel való kapcsolatfelvételben, akik az áldozat számára segítséget tudnak nyújtani. A jogszabály 4. §-a a segítséget nyújtó szervezetek tájékoztatási kötelezettségét is szabályozza.³⁸

5. obeť trestného činu spáchaného násilím alebo hrozbou násilia z dôvodu jej pohlavia, sexuálnej orientácie, národnosti, rasovej alebo etnickej príslušnosti, náboženského vyznania alebo viery,

6. obeť iného trestného činu, ktorá je vystavená vyššiemu riziku opakovanej viktimizácie alebo druhotnej viktimizácie zistenému na základe individuálneho posúdenia obete a jej osobných vlastností, vzťahu k páchatelovi alebo závislosti od páchatela, druhu alebo povahy a okolností spáchania trestného činu.”

³⁷ § 6 ods. (1) zákona č. 274/2017 Z. z.

³⁸ § 4 ods. (1)–(6) zákona č. 274/2017 Z. z.

A jogszabály 5. §-a rendelkezik a szakmai segítségnyújtás jogáról. A segítséget nyújtó szervezetek nyújthatnak általános segítséget, de emellett a különösen veszélyeztetett áldozatok számára speciális szakmai segítséget is. Általános segítségnyújtás alatt, többek között a törvény 4. § (2)–(5) pontjaiban megjelölt információ nyújtását érti a jogalkotó. Emellett jogi segítségnyújtást, pszichológiai segítségnyújtást, továbbá tanácsadást nevesít a jogszabály, annak érdekében, hogy az áldozatokat felkészítse az ismételt áldozattá válás kockázataira és annak megelőzésére.³⁹ A különösen veszélyeztetett áldozatok számára nyújtott szakmai segítségnyújtásnak célzottnak és integráltnak kell lennie, amely tartalmazhatja az általánosságban vett szakmai segítségnyújtást, mindemellett krízispszichológiai beavatkozást, az életet vagy egészséget fenyegető veszély értékelését, szociális szaktanácsadást, sürgősségi lakhatás biztosítását.⁴⁰ Az áldozat jogait speciális szükségleteinek megfelelően kell biztosítani. A segítségnyújtás mértékének a bűncselekmény által okozott sérelem nagyságához és jellegéhez kell igazodnia. Az áldozat szakmai segítségnyújtáshoz való jogát biztosítani kell büntetőfeljelentés megtételétől vagy a büntetőeljárásban való aktív részvételétől függetlenül. Az áldozatot megillető jogokat, a jogszabályban meghatározott esetekben, biztosítani kell az áldozat családtagjára számára is, annak különleges szükségletei és az áldozat ellen elkövetett bűncselekménnyel okozott kár mértékének megfelelően.⁴¹

A szakmai segítségnyújtás feltételeit a jogszabály 6. §-a tartalmazza, mely szerint a szakmai segítséget indokolatlan késedelem nélkül kell nyújtani az áldozatsegítő szervnek, továbbá amennyiben különösen veszélyeztetett áldozatról van szó, úgy az indokolatlan késedelem mellett, a jogszabály rendelkezik a segítségnyújtás költségmentességéről is.⁴²

5. A SÉRTETT JOGAI A 301/2005. SZÁMÚ BÜNTETŐ PERRENDTARTÁSBAN

A jogszabályt a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2005. május 24-én fogadta el, 2005. július 2-án hirdette ki, 2006. január 1-jei hatállyal. A 301/2005. számú törvény tartalmazza a sértett fellépésének lehetőségeit a Szlovák Köztársaság területén, a büntetőeljárás teljes időtartamára vonatkozóan. A mai napig ötvennyolc módosításon ment keresztül. Kutatási témámból adódóan, számomra a legjelentősebb módosítás a 274/2017. számú fent részletezett jogszabálynak

³⁹ § 5 ods. (1)–(3) zákona č. 274/2017 Z. z.

⁴⁰ § 5 ods. (4) zákona č. 274/2017 Z. z.

⁴¹ § 5 ods. (5)–(7) zákona č. 274/2017 Z. z.

⁴² § 6 ods. (1) zákona č. 274/2017 Z. z.

köszönhető, amely a büntetőeljárás alapelvei közé beemelte a sértett jogainak gyakorlására vonatkozó rendelkezést, amely szerint a sértett tájékoztatása során figyelembe kell venni annak egyedi helyzetét és közvetlen szükségleteit, életkorát, nemét, esetleges fogyatékoságát és érettségét, teljes mértékben tiszteletben tartva testi, lelki és erkölcsi épségét.⁴³ Továbbá kiegészítette az áldozatsegítő szervezet fogalmát, amely alatt azt a szervezetet érti, amely a sértetteknek külön törvény alapján segítséget nyújt, valamint a külön törvény alapján az áldozatok számára ingyenes segítségnyújtásra létrehozott civil szervezetet.⁴⁴ A sértett jogait módosította azzal, hogy az eredeti szövegben szereplő, a vádlott vagy elítélt szökése esetén, a sértett kötelező tájékoztatása helyébe, a sértett kérése esetén kell tájékoztatást adni, ha a sértett veszélybe kerül, a vádlott vagy elítélt szabadlábra helyezése, vagy szökése kapcsán. Kötelező tájékoztatást abban az esetben kell adni a sértett részére, amennyiben annak élete a vádlott vagy az elítélt szabadlábon tartásával összefüggésben veszélybe kerül. A sértettnek lehetőséget biztosít a tájékoztatásával összefüggő döntés megváltoztatására, amelyet a rendvédelmi szerv és a bíróság köteles figyelembe venni.⁴⁵ Az eredeti szövegben szereplő „első találkozás alkalmával a sértettet megillető tájékoztatási kötelezettség” kikerült a törvényből és bekerült a 274/2017. törvény szövegébe.⁴⁶ Szembesítés esetén a jogalkotó kiegészítette a jogszabályt egy rendelkezéssel, amely szerint, amennyiben a tanú a sértett, úgy az emberi méltóság elleni bűncselekmények, a közeli személy és a bizalmas személy bántalmazása, valamint az embercsempészet büntette miatt indult büntetőeljárásban az (1) és (2) bekezdésben foglaltakat nem kell alkalmazni. Továbbá azon esetekben sem kell alkalmazni, ha a tanú olyan személy, aki ellen erőszakkal vagy erőszakkal fenyegetőzött bűncselekményt követtek el, ha fennáll a másodlagos viktimizáció vagy ismételt viktimizáció előidézésének veszélye, különös tekintettel a tanú életkorára, nemére, szexuális irányultságára, faji, nemzetiségi, vallási meggyőződésére, szellemi érettségére, a bűncselekmény elkövetőjéhez fűződő kapcsolatára vagy a tőle való függésre.⁴⁷ A tanú kihallgatására vonatkozó rendelkezések kiegészítésre kerültek. Különösen veszélyeztetett sértett esetén, lehetőséget biztosít a jogalkotó arra, hogy ne kelljen újra megismételni a kihallgatást, továbbá kép- és hangrögzítő eszköz igénybevételével biztosítja a kihallgatást. Mindezek mellett előírja, hogy az előzetes meghallgatások során ugyanazon személy járjon el, amennyiben a büntetőeljárás menetét nem hátráltatja. Illetőleg lehetővé teszi a kihallgatás során

⁴³ § 2 ods. (21) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁴⁴ § 10 ods. (23) zákona č. 301/2005 Z. z

⁴⁵ § 46 ods. (8)–(9) zákona č. 301/2005 Z. z

⁴⁶ § 49 zákona č. 301/2005 Z. z.

⁴⁷ § 125 ods. (4)–(5) zákona č. 301/2005 Z. z

pszichológus, vagy más szakértő bevonását. Amennyiben a bűncselekmény az emberi méltóság elleni bűncselekmény, embercsempészség büntette, közeli személy és bizalmi személy bántalmazásának büntette, úgy a sértett kihallgatását, tekintettel a sértett kiszolgáltatottságára, a kihallgatottal azonos nemű személy folytatja le.⁴⁸ A tanú kihallgatását illetően, az eredeti szöveghez képest, a pszichológus kötelező igénybevételénél, a 15 éves korhatár helyett 18 éves korhatárt jelölt meg, figyelembe véve a sértett szellemi és erkölcsi fejlődését. A kihallgatás előtt kötelezővé tette a pszichológus véleményének meghallgatását más szakértő bevonásával, az esetleges viktimizáció elkerülése érdekében.⁴⁹

Az ügyész intézkedéseiről rendelkező tárgyalási szakban, a 232. § kiegészült egy új ponttal, amely szerint a vádmegállapodási eljárás során, a kártérítési megállapodásban, az ügyésznek a károsult érdekeit kell figyelembe vennie, akkor is, ha nincs jelen a tárgyaláson. Ilyenkor az ügyész képviseli annak érdekeit.⁵⁰

A bírósági eljárásokat szabályozó harmadik fejezetben, a tanú kihallgatásánál, kiegészül a „sérülékeny tanú” kihallgatásáról rendelkező ponttal, amely lehetővé teszi a technikai eszközök alkalmazását.⁵¹ A bíróság ítéletre vonatkozó rendelkezéseiben, a kártérítésre vonatkozó rész kiegészül a sértettet ért erkölcsi kár megtérítésével.⁵²

Az R 2/1970. számú bírósági ítélezési gyakorlat szerint, a bűnüldöző hatóságok kötelesek tájékoztatást adni a sértett részére, a büntetőeljárásban sértett félként őt megillető eljárási jogokról. A sértett tájékoztatásának hiánya az R 29/1974. számú bírósági ítélezési gyakorlat szerint valóban hiányosság a büntetőeljárásban, de nem olyan anyagi jogi hiba, amely miatt az ügyet vissza kellene adni az ügyésznek további vizsgálat céljából. VLADIMÍR ČEČOT álláspontja szerint, a tájékoztatás elmaradása esetén, nem tartják tiszteltben a felek egyenlőségét⁵³, és ez a törvény olyan súlyos megsértése, amely a bíróság ítéletének megsemmisítését vonja maga után, és új eljárás lefolytatásához vezet, amennyiben a bíróság nem orvosolja a tájékoztatási kötelezettség elmaradását a bírósági szakban.⁵⁴

Az első tájékoztatás, amellyel a sértett találkozhat, a bűncselekmény elkövetésének bejelentésére vonatkozik, amikor a bűnüldöző szerv tájékoztatja a hamis tanúvallomás és hamis vád következményeiről. E jog alkalmazása a sértett kihallgatása előtt történik, amikor a rendvédelmi szerv részletesebben tájékoz-

⁴⁸ § 134 ods. (4)–(5) zákona č. 301/2005 Z. z

⁴⁹ § 135 ods. (1), (3) zákona č. 301/2005 Z. z

⁵⁰ § 232 ods. (3) zákona č. 301/2005 Z. z

⁵¹ § 262a zákona č. 301/2005 Z. z

⁵² § 287 ods. (1) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁵³ § 2 ods. (14) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁵⁴ VLADIMÍR ČEČOT: *Poškodený v trestnom konaní*. Bratislava, Iura Edition, 1995. 53.

tatja a sértettet eljárási jogairól.⁵⁵ Többek között arról, hogy a büntetőeljárás megindítása előtt az ügyben hozott határozattal összefüggésben a rendőri eljárás felülvizsgálatát kérheti az ügyészől, amelyet az ügyésznek legkésőbb 30 napon belül végre kell hajtania, és haladéktalanul értesítenie kell a sértettet, a felülvizsgálat eredményéről. Továbbá a nyilatkozat megtagadásának jogáról és a tanúkihallgatás tilalmáról, a küldemények kézbesítésének feltételeiről, az okozott kár megtérítésének igényléséről és végül, de nem utolsó sorban a békéltetés lehetőségéről és egyéb jogokról. A teljes tájékoztatás tartalmát és az annak tudomásulvételére vonatkozó nyilatkozatot, a sértett meghallgatásáról készült jegyzőkönyv rögzíti. A levont tanulságok fontosak a későbbi kihallgatások eljárási elfogadhatósága szempontjából.

Az anyanyelven történő vallomástétel joga a büntetőeljárási alapelvekben érvényesül. Mivel a büntetőeljárás lehetővé teszi az állampolgárok alapvető jogaikba és szabadságjogaikba⁵⁶ történő beavatkozást, szükségszerű, hogy az eljárást a sértett vagy a büntetőeljárás más alanya által is érthető nyelven folytassák le, azon a nyelven, amelyen ki tudja fejezni gondolatait.⁵⁷

A jelenleg hatályos jogszabály hetedik része rendelkezik a sértett jogairól a 46–52. §-ig. A jogalkotó lehetőséget biztosított a sértett számára, hogy a büntetőeljárás során kinyilvánítsa véleményét azzal kapcsolatban, hogy egyetért vagy sem az eljárással. Joga van az őt ért kár megtérítéséhez. Javaslatot tehet bizonyításra vagy annak kiegészítésére, bizonyítékot terjeszthet elő, illetve vizsgálhat meg és arról véleményt nyilváníthat. Az eljárás során keletkezett dokumentumokat megtekintheti. Részt vehet a tárgyaláson, ahol joga van záróbeszédet tartani és a törvényben meghatározottak szerint jogorvoslatot benyújtani. Joga van a büntetőeljárás során bármikor tájékoztatást kapni a büntetőeljárás állásáról, amely tájékoztatást a bűnüldöző szerv vagy az ügyben eljáró bíróság adja meg. Az eljárás állásáról abban az esetben nem kaphat tájékoztatást, ha az a büntetőeljárás célját megghiúsítaná.⁵⁸

A sértett legkésőbb az első tárgyalás kezdetén köteles megadni kézbesítési címét és a kézbesítés módját, továbbá köteles annak változása esetén, arról az illetékes hatóságot értesíteni. A rendvédelmi szervnek pedig tájékoztatnia kell a sértettet a kézbesítés menetéről.⁵⁹

⁵⁵ § 49 ods. (1) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁵⁶ § 2 ods. (3) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁵⁷ § 2 ods. (20) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁵⁸ § 46 ods. (1) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁵⁹ § 46 ods. (2) zákona č. 301/2005 Z. z.

A sértett kártérítési igényét a jogalap és az összecszerűség megjelölésével tudja jelezni, amelyet a nyomozás végéig, vagy legkésőbb a tárgyaláson tehet meg.⁶⁰

A sértettnek joga van békéltető eljárás igénybevételére, de a jog lehetőséget biztosít számára arra is, hogy a törvény által biztosított eljárási jogairól, a rendvédelmi szerv vagy a bíróság előtt, jegyzőkönyvben írásban vagy szóban tett nyilatkozatával lemondjon.⁶¹

Joga van ahhoz, hogy az ügyész vagy a bíróság tájékoztassa közvetlen veszély esetén arról, ha a vádlott vagy elítélt tartózkodási helyével összefüggésben a vádlottat szabadon engedték vagy megszökött onnan, az elítéltet szabadon engedték, börtönbüntetést kapott, vagy onnan megszökött.⁶²

A jogszabály 47. § (2)–(5) pontjai rendelkeznek arról, hogy több sértett esetén, az eljárás gyorsítása érdekében, hogyan alakuljon a sértetti képviselet.⁶³

Amennyiben a sértett cselekvőképességében korlátozott, vagy cselekvőképtelen, úgy képviseletére a 48. § rendelkezései mérvadóak.⁶⁴

A sértett követelésének biztosításáról a 49. § rendelkezik, amely arra ad lehetőséget, hogy ha felmerül annak alapos gyanúja, hogy a sértett bűncselekménnyel okozott kár megtérítési igényének kielégítését megghiúsítják vagy vitatják, a követelést a kár valószínűsített összegéig, lefoglalással biztosítják a vádlott vagyonán.⁶⁵

A sértett képviseletéről az 53–54. §-ok rendelkeznek, amelyek biztosítják a sértett számára képviselő útján történő joggyakorlásának lehetőségét. A sértett átruházhatja jogait képviselőjére, aki rendelkezik az ő érdekében történő védelemhez szükséges szakképzettséggel.⁶⁶

A bejelentéshez való jog a sértett fontos joga, amely révén könnyebbé válik a látens bűnözés felderítése. A bejelentési jog gyakorlása lehetővé teszi a jogalanyok számára, hogy befolyást gyakoroljanak a büntetőeljárás lefolytatására.⁶⁷ A rendelkezés lehetővé teszi a szóbeli és írásbeli formában történő benyújtáson kívül az elektronikus aláírással aláírt távirati, faxon és elektronikus úton történő benyújtást is (215/2002. sz. törvény az elektronikus aláírásról)⁶⁸. A táviratban, faxon vagy elektronikus úton, elektronikus aláírás nélkül tett bejelentést a bejelentő köteles írásban vagy szóban megerősíteni.⁶⁹

⁶⁰ § 46 ods. (3) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁶¹ § 46 ods. (6)–(7) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁶² § 46 ods. (9) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁶³ § 47 ods. (2)–(5) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁶⁴ § 48 ods. (1)–(4) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁶⁵ § 50 ods. (1)–(6) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁶⁶ § 53–54 zákona č. 301/2005 Z. z.

⁶⁷ § 62 ods. (1)–(3) zákona č. 301/2005 Z. z.

⁶⁸ Zákon č. 215/2002 Z.z. o elektronickom podpise.

⁶⁹ § 62 ods. (1) zákona č. 301/2005 Z. z.

A bűncselekménnyel sérelmet szenvedett személy fontos alanya a büntetőeljárásnak. A sértett vallomásával és az okozott kár megtérítéséhez való jogának érvényesítésével, a maga módján hozzájárul a tárgyi igazság objektív megállapításához, amely végső soron igazságos igazságszolgáltatáshoz vezet. A sértett alapvető jogait a büntetőeljárás minden szakaszában tiszteletben kell tartani. Alkalmazásuk a büntetőeljárások jogszerűségének fontos garanciája.

Amikor a sértett definícióját keressük, a legtöbb esetben a személy kifejezéssel találkozunk. A Büntető perrendtartásból nem derül ki a sértettként szóba jöhető személyek köre, arról a Büntető törvénykönyv rendelkezik, amely a 127. §-ában meghatározza azokat a személyeket, akik az egyes bűncselekmények kapcsán a büntetőeljárás alanyaként jelennek meg.⁷⁰ A büntetőjogban egy személy vagy sértett fél lehet természetes és jogi személy is. A büntetőjogi meghatározásokban különös figyelmet lehetne fordítani az államra. Az állam, a büntetőeljárás során sértett félként jogait gyakorolva, jogi személyként jár el, mivel intézményei képviselik, amelyek önálló jogi személyiséggel rendelkező szervezetek. KISS ANNA a sértettéről szóló monográfiájában említést tesz a sértett helyzetéről a szlovák eljárásban, ahol a magánindítvány szerepét vizsgálja az Európai Unió tagállamaiban.⁷¹

6. A SÉRTETTRŐL SZÓLÓ BÍRÓSÁGI JOGGYAKORLAT

A sértettéről szóló joggyakorlatról Szlovákiában MILOŠ DESET 70 bírósági határozatot tartalmazó könyvében írt. A könyv a sértettéről és a bűncselekmény áldozatáról szóló bírósági határozatok gyűjteménye, amely egyébként nemcsak kriminológiai, hanem büntetőeljárás szakkifejezéseket is tartalmaz, különösen a „kiszolgáltatott sértett” vonatkozásában, de elsősorban magára a sértetre, annak büntetőeljárás helyzetére fókuszál. A könyv szerkezetileg három részből áll. Az első rész olyan bírósági határozatokat tartalmaz, amelyek a sértett büntetőeljárás státuszára, jogaira és azon büntetőeljárás cselekményekre irányulnak, amelyeket a jogszabály lehetővé tesz a sértett számára a büntetőeljárás során. A második részben olyan bírósági határozatok szerepelnek, amelyek egyes kárfajtákra vonatkoznak, anyagi és eljárásjogi szempontból is minősített tényekkel, valamint néhány más részbizonytalanság-specifikus kérdéssel. A harmadik rész a károk megtérítésére és a kártérítésre összpontosít.⁷²

⁷⁰ § 127 ods. (1)–(12) zákona č. 300/2005 Z. z. trestný zákon.

⁷¹ KISS ANNA: *A sértett a büntetőeljárásban*. Budapest, OKRI, 2018. 146.

⁷² JUDr. MILOŠ DESET PhD: Poškodený v trestnom konaní. *Úvodná stránka EPI.sk*, 16. 8. 2022. <https://www.epi.sk/clanok-z-titulky/judikatura-k-poskodenemu-v-trestnom-konani-tt-epi.htm>.

A Szlovák Köztársaság Alkotmánybíróságának I. ÚS 465/2020. számú határozata szerint, annak megítélése, hogy a büntetőeljárásban szereplő személy rendelkezik vagy sem a sértett jogállásával, nem függ attól a kérdéstől, hogy a bűncselekmények áldozatairól szóló törvény értelmében áldozat-e vagy sem. A 301/2005. számú Büntető perrendtartás szerinti sértett fogalma, nem azonos a bűncselekmények áldozatairól és az egyes törvények módosításáról szóló 274/2017. számú törvényben szereplő áldozat fogalmával, hanem független, autonóm kifejezések. Annak meghatározására, hogy a sértett helyzetében szükséges-e büntetőeljárás megindítása vagy sem, a büntetőeljárás szabályai a mérvadóak.⁷³

7. ZÁRÓ GONDOLATOK

Mint tanulmányomból is látható, az Európai Unió jogalkotása ugyan hatással van a Szlovák Köztársaság jogalkotására, de szemben az Európai Parlament és Tanács 2012/29/EU számú irányelvével, mely a bűncselekmények áldozataira vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz, és ugyan a sértettek jogairól rendelkező 2001/220/IB tanácsi kerethatározatot váltotta fel – azaz az uniós jogalkotás összemosza a két alapfogalmat – a szlovák büntető perrendtartás sértettjére vonatkozó rendelkezések elkülönülnek a bűncselekmények áldozataira vonatkozó jogszabályi rendelkezésektől. Megjegyzem, Magyarországon szintén elkülönül az áldozat és a sértett jogállása, és az ehhez kapcsolódó jogszabályi rendelkezések is.

IRODALOMJEGYZÉK

- KISS ANNA: *A sértett a büntetőeljárásban*. Budapest, OKRI, 2018.
- SERGEJ ROMŽA: Viktimologické aspekty. In: SERGEJ ROMŽA a kol. *Alternatívne spôsoby výkonu trestov*. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018.
- JOZEF ZÁHORA: *Zákon o obetiach trestných činov. Komentár*. 2018. Wolters Kluwer SK.
- VLADIMÍR ČEČOT: *Poškodený v trestnom konaní*. Bratislava, Iura Edition, 1995.
- JUDr. MILOŠ DESET, PhD: Poškodený v trestnom konaní. 16. 8. 2022, <https://www.epi.sk/clanok-z-titulky/judikatura-k-poskodenemu-v-trestnom-konani-tt-epi.htm>

⁷³ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 465/2020 z 1. decembra 2020.

Nemzetközi dokumentumok

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/29/EU irányelve (2012. október 25.) a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályok megállapításáról és a 2001/220/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról

A Tanács 2001/220/IB Kerethatározata (2001. március 15.) a büntetőeljárásban a sértett jogállásáról

A Tanács 2004/80/EK irányelve (2004. április 29.) a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről

A Tanács 2002/465/IB kerethatározata (2002. június 13.) a közös nyomozócsoportokról

A Tanács 2006/960/IB kerethatározata (2006. december 18.) az Európai Unió tagállamai bűnüldöző hatóságai közötti információ- és bűnüldözési operatív információcsere egyszerűsítéséről

A Tanács 2008/675/IB kerethatározata (2008. július 24.) az Európai Unió tagállamaiban hozott ítéleteknek az új büntetőeljárásokban történő figyelembevételéről

A Tanács 2009/948/IB kerethatározata (2009. november 30.) a büntetőügyekben a joghatóság gyakorlása során bekövetkező ütközések megelőzéséről és azok rendezéséről

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene, valamint az emberkereskedelem áldozatainak védelméről, amely a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat helyébe lép

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU irányelve (2011. december 13.) a gyermekek szexuális zaklatása és szexuális kizsákmányolása, valamint a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, amely a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat helyébe lép

Az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelve (2010. október 20.) a tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról a büntetőeljárásokban

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/13/EU irányelve (2012. május 22.) a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról

Az Európai Parlament és a Tanács 2012. október 25-i 2012/29/EU irányelve, amely minimumszabályokat állapít meg a bűncselekmények áldozatainak jogai, támogatása és védelme terén, és amely a 2001/220 tanácsi kerethatározat helyébe lép.

Az Európai Parlament és a Tanács 2011/99/EU irányelve (2011. december 13.) az európai védelmi határozatról

Az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve (2014. április 3.) az Európai Unión belüli bűncselekményekből származó pénzeszközök és bevételek lefoglalásáról és elkobzásáról

Az Európai Parlament és a Tanács 2013/48/EU irányelve (2013. október 22.) a büntetőeljárásokban és az európai elfogatóparancsra vonatkozó eljárásokban az ügyvédhez való hozzáférés jogáról, valamint a harmadik személy tájékoztatásának jogáról a személyes adatok megvonását követően a személyes szabadságtól való megfosztást követően harmadik felekkel és konzuli hatóságokkal való kommunikációra

- Az Európai Parlament és a Tanács 2014/41/EU irányelve (2014. április 3.) a büntetőügyekben kiadott európai nyomozási parancsról
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/343 irányelve (2016. március 9.) az ártatlanság vélelmének és a büntetőeljárásban a bírósági eljárásban való jelenléthez való jog egyes szempontjainak megerősítéséről
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/800 irányelve (2016. május 11.) a büntetőeljárásban gyanúsított vagy vádlott gyermekekre vonatkozó eljárási garanciákról
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/1919 irányelve (2016. október 26.) a büntetőeljárásokban a gyanúsítottaknak és vádlottaknak, valamint az európai elfogatóparancsos eljárásokban a keresett személyeknek nyújtott költségmentességről
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/541 irányelve (2017. március 15.) a terrorizmus elleni küzdelemről, amely a 2002/475/IB tanácsi kerethatározat helyébe lép, és módosítja a 2005/671/IB tanácsi határozatot
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1673 irányelve (2018. október 23.) a pénzmosás elleni büntetőjogi küzdelemről
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/713 irányelve (2019. április 17.) a nem készpénzes fizetőeszközökkel kapcsolatos csalás, valamint azok hamisítása és megváltoztatása elleni küzdelemről, amely a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat helyébe lép
- Az ENSZ Közgyűlése által 1985. november 29-én elfogadott A/RES/40/34 Nyilatkozat az igazságszolgáltatás alapvető elveiről a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatai számára
- Egyesült Nemzetek Kábítószer-ellenőrzési és Bünmegelőzési Hivatala, Nemzetközi Bünmegelőzési Központ. Igazságszolgáltatás az áldozatoknak (Útmutató a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozataira vonatkozó igazságszolgáltatás alapelveiről szóló nyilatkozat alkalmazásához)
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok, 301 ZÁKON z 24. mája 2005.
- Zákon č. 274/2017 Z. z. Zákon o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 274 ZÁKON z 12. októbra 2017.
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. I. ÚS 465/2020 z 1. decembra 2020.